

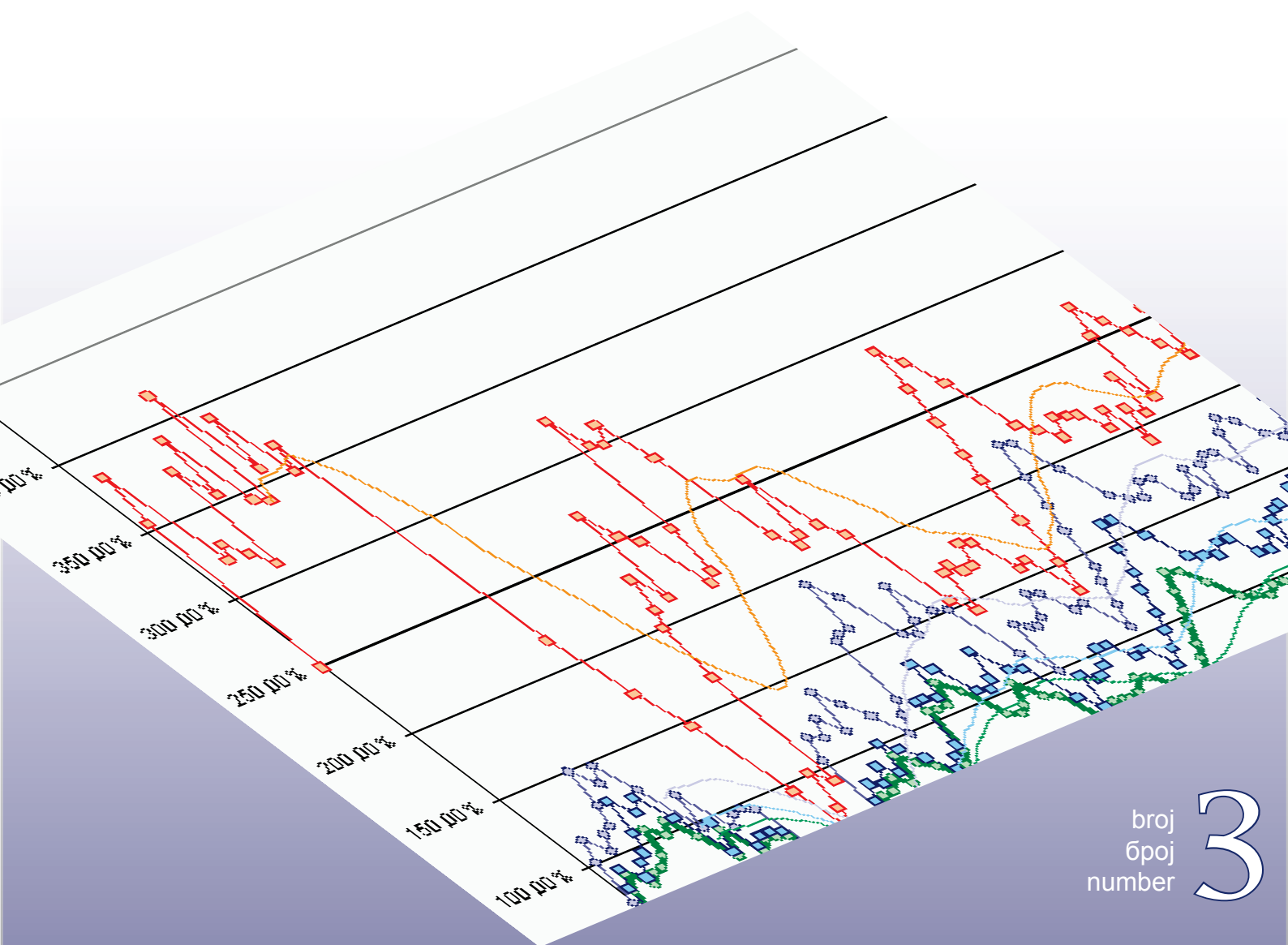
Bosna i Hercegovina
Odjeljenje za makroekonomsku analizu
Upravnog odbora Uprave za indirektno-
neizravno oporezivanje

Босна и Херцеговина
Одјељење за макроекономску анализу
Управног одбора Управе за индиректно
опорезивање

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

Oma Bilten

broj
број
number

3

• Oktobar 2005 • Listopad 2005 • Октобар 2005 • October 2005 •

Br. 3, oktobar 2005, godina I**Uz ovaj broj...**

Fiskalno vijeće BiH (FV) je na posljednjoj sjednici donijelo fiskalne smjernice i odluke značajne za izradu budžeta države i entiteta, a koje imaju utjecaj na budžete i finansiranje nižih nivoa uprave. O odlukama FV BiH više u osvrtu prof. dr. Spahna, eksperta MMF-a koji je zadužen za upostavu FV.

Implementacija novog sistema oporezivanja PDV-om zahtijevala je duboke reforme fiskalnog sistema BiH. Ova godina predstavlja prelazni period – izvršen je prenos nadležnosti u prikupljanju indirektnih poreza sa entiteta na državu, u primjeni su državni zakoni o porezu na promet i akcizama, uspostavljen je Jedinostveni račun i mehanizam finansiranja države i entiteta. 1. januara 2006.g. porez na promet odlazi u istoriju. Uvođenjem PDV-a i ukidanjem poreza na promet otvara se veliki problem finansiranja nižih nivoa uprave (kantona/županija i općina) koje ostaju bez velikog dijela prihoda. Odjeljenje u ovom broju razmatra modalitete nove metodologije raspodjele indirektnih poreza sa Jedinostvenog računa.

Fiskalna reforma je zahtijevala i novi pristup izradi makrofiskalnih projekcija prihoda nivoa uprave. Budući da indirektni porezi imaju veliki udio u ukupnim prihodima u postupku izrade projekcija prihoda za 2006.g. posebna pažnja je data definiranju polazišta i metodologije projekcije indirektnih poreza, uključujući i PDV-e. Odjeljenje u ovom objavljuje projekcije indirektnih poreza za nivoe države, entiteta i opće vlade u BiH koje su usvojene od strane Fiskalnog vijeća BiH.

Nastavljamo sa objavom konsolidiranih izvještaja za državnu i entitetske vlade na mjesečnom nivou. U skladu sa dinamikom priliva podataka od ministarstava finansija u ovom broju su prezentirani konsolidirani izvještaji za devet mjeseci ove godine. U sklopu stalne rubrike našeg biltena, prezentiraćemo vam analizu priliva prihoda na Jedinostveni račun UNO sa poređenjem sa istim periodom 2004.g.

mr.sc. Dinka Antić
šef Odjeljenja – supervisor

Sadržaj:

Aktuelno – sjednica Nacionalnog fiskalnog vijeća	2
Tema broja – Raspodjela prihoda sa jedinstvenog računa	3
Projekcija indirektnih poreza za procjene budžeta 2006. god. u BiH	6
Mjesečni konsolidirani izvještaji za period januar – septembar 2005. godine	11
Jedinostveni račun UIO	12
Iz rada odjeljenja	13

Aktuelno - Nacionalno fiskalno vijeće donijelo odluke o fiskalnim ciljevima

Nacionalno fiskalno vijeće, temelj nove fiskalne arhitekture Bosne i Hercegovine, donijelo je ključne odluke na sjednici održanoj 27.10.2005. Pod predsjedavanjem premijera Bosne i Hercegovine, g-dina Adnana Terzića, vijeće se složilo oko važnih fiskalnih ciljeva koji će poslužiti kao vodilja za pripremu budžeta 2006 vladama i parlamentima države, entiteta i Brčkog. Putem entitetskih budžeta odluke Nacionalnog fiskalnog vijeća će se odraziti na budžete kantona i općina.

Makroekonomski okvir. Po prvi put u svom kratkom postojanju, Nacionalno fiskalno vijeće je razmotrilo makroekonomski okvir pripremljen od strane državne institucije Jedinice za ekonomsku politiku i planiranje, te isti okvir koristilo kao početnu osnovu za procjenu javnih prihoda. Sa očekivanim jakim rastom izvoza i ulaganja, rast BDP-a po tržišnim cijenama trebao bi zadržati povećanje od 8.4% u sljedećoj godini. Očekuje se da će privatna potrošnja prema tekućim cijenama zadržati godišnju stopu povećanja od 6.3%. Rast izvoza će biti značajno veći od rasta uvoza. Pod ovim uslovima, očekuje se daljnje poboljšanje makroekonomske slike ekonomije.

Procjene prihoda. Procjene ukupnih javnih prihoda baziranih na ovim projekcijama predstavljaju povećanje od 8.6%. Nije bilo iznenađujuće da se diskusija Nacionalnog fiskalnog vijeća fokusirala na indirektno poreze koji se ubiru putem Jedinistvenog računa. Nacionalno fiskalno vijeće se složilo oko pripreme konsolidiranih javnih budžeta prema procjenama za Jedinistveni račun koje je izradilo Odjeljenje za makroekonomsku analizu. Očekuje se ukupan prihod od 3,503 miliona KM u 2006 (isključujući zaostali porez na promet). Ovaj iznos uključuje PDV u iznosu od 1,864 miliona KM (detalje o procjenama prihoda možete pročitati u članku „Projekcije indirektnih poreza“ u ovom biltenu).

Državni udio sa jedinstvenog računa. Prema zakonu država ima pravo na udio sa Jedinistvenog računa, a kako bi finansirala svoje administrativne rashode koji nisu pokriveni sopstvenim prihodima. S obzirom da se rashodi države povećavaju putem transfera nadležnosti sa entiteta, odluka o državnom udjelu sa jedinstvenog računa se pokazala kao posebno teška i kontraverzna. Nacionalno fiskalno vijeće se na kraju složilo sa prijedlogom Odjeljenja za makroekonomsku analizu da se izvrši transfer od 305 miliona KM na državni budžet za 2006 pod određenim uslovima.

Budžet za odbranu. Još jedna važna odluka nacionalnog fiskalnog vijeća odnosi se na budžet za odbranu, koji će preuzeti država počevši od 2006. Nacionalno fiskalno vijeće je zauzelo stav da transfer nadležnosti treba da bude neutralan za budžete entiteta čime se javlja nedostatak sredstava u skladu sa procjenama ministarstva odbrane. Pronađen je kompromis gdje su se entiteti složili odvojiti još 10 miliona KM za državni budžet.

Primarni budžetski suficit U kontekstu pregovora sa MMF-om o stand by aranžmanu, vlasti su se složile formirati primarni budžetski suficit 1.5% od službenog BDP-a u 2006. Nacionalno fiskalno vijeće je potvrdilo svoju potporu ovom cilju, te je raspravljalo o načinima raspodjele ovog iznosa na entitete i Distrikt. Ukupni iznos primarnog budžetskog suficita je fiksiran na nešto manje od 200 miliona KM i usvojen je prijedlog predsjedavajućeg u vezi raspodjele ovog iznosa.

Sveukupno, rezultat ove historijske sjednice Nacionalnog fiskalnog vijeća je opredjeljenje vlasti da efektivno koordiniraju fiskalne politike i objedine snage kod priprema budžeta. Nacionalno fiskalno vijeće je pronašlo svoj način djelovanja i utvrdilo svoju ulogu vitalne institucije za koordinacije politika u decentraliziranom okviru vlasti kakav postoji u Bosni i Hercegovini.

Paul Bernd Spahn
Macro Fiscal Advisor

Tema broja: Raspodjela prihoda sa Jedinstvenog računa

(piše: Ognjen Đukić, makroekonomista u Odjeljenju)

Prenos nadležnosti i potreba za raspodjelom

Zakon o porezu na dodatu vrijednost (Zakon o PDV-u) će stupiti na snagu 1.1.2006. godine kada ujedno prestaje primjena dosadašnjeg poreza na promet proizvoda i usluga. Sa tim datumom odgovornost za prikupljanje PDV-a i svih ostalih indirektnih poreza će biti u rukama Uprave za indirektno oporezivanje (u daljem tekstu Uprava) što će činiti posljednju fazu u procesu prenošenja nadležnosti za prikupljanje indirektnih poreza sa entitetskih poreskih uprava na ovu instituciju.

Prethodni korak u ovom procesu je počeo 1.1. 2005. godine kada je Uprava od entitetskih poreskih službi preuzela odgovornost za prikupljanje jednog dijela indirektnih poreza¹. U skladu s tim je uspostavljen i Jedinstveni račun koji služi za prikupljanje, evidenciju, držanje i raspodjelu ovih prihoda prema državi, entitetima i Brčko Distriktu (BD) i za finansiranje minimalne rezerve (refundiranje povrata).

Nakon preusmjerenja uplaćivanja dijela indirektnih poreza sa entitetskih računa na Jedinstveni račun dolazi do potrebe za definisanjem metodologije raspodjele ovih prihoda između njihovih korisnika - države, entiteta i BD-a. Sistem raspodjele sa Jedinstvenog računa definisan je Zakonom i bazira se na sljedećim principima:

- Od ukupnog iznosa za raspodjelu oduzima se dio za finansiranje minimalne rezerve i dio za alimentiranje državnog budžeta.
- Preostali dio se dijeli između entiteta i BD-a na osnovu njihovih udjela u krajnjoj potrošnji. Udjeli u krajnjoj potrošnji se izračunavaju na osnovu podataka o prikupljenom porezu.
- Iznosi za finansiranje vanjskog duga se oduzimaju od entitskih udjela.

Prema Zakonu koeficijenti raspodjele se utvrđuju mjesečno, a revizija koeficijenata treba da se vrši svakih šest mjeseci do stupanja na snagu Zakona o PDV-u. U proteklom periodu od uspostavljanja Jedinstvenog računa do danas u primjeni su koeficijenti doznačavanja utvrđeni krajem 2004.g.

Raspodjela na niže nivoe vlasti

Raspodjela indirektnih poreza na niže nivoe vlasti, kao i svih ostalih poreza, spada pod nadležnost entiteta (i kantona u Federaciji). Sve do uvođenja Jedinstvenog računa 1. januara 2005. godine, raspodjelu indirektnih poreza u entitetima je bilo moguće vršiti po principu porijekla poreza.

To znači da je za svaku uplatu poreza na promet bilo moguće utvrditi općinu njenog porijekla, što je omogućavalo da se porez na promet „vrati“ općini u određenom iznosu, tj. da se podjeli u određenom omjeru između općine i kantona (u Federaciji²) ili općine i entitetske vlade (u RS).

Ali u 2005. godini ovaj princip više nije bio primjenljiv za indirektno poreze koji su prešli pod kontrolu Uprave jer entiteti više nisu posjedovali informaciju o općinama porijekla za ove prihode. Prema tome, entiteti su u 2005. godini morali pribjeći novoj metodi raspodjele koja se za sada uglavnom bazira na primjeni odnosa raspodjele iz prošle godine.

¹ Porez na promet na akcizne proizvode, akcize, carine i ostale uvozne dadžbine.

² Izuzev Kantona Sarajevo koji pripadajuće općine finansira kroz grantove i diobu poreza na imovinu.

Nova metodologija?

Nakon stupanja na snagu Zakona o PDV-u koeficijenti raspodjele sredstava sa Jedinstvenog računa izračunavaće se na bazi udjela entiteta i BD u krajnjoj potrošnji prikazanoj u prijavama PDV-a. Međutim, Raspodjela prihoda prema kantonima i općinama po principu porijekla neće biti primjenljiva ni nakon uvođenja PDV-a, što znači da će entiteti neminovno morati definisati novu metodologiju raspodjele. Takođe je poznato da postoje značajne razlike između PDV-a i poreza na promet, počevši od razlika u poreskoj osnovici pa do same metodologije primjene i mjesta naplate. Iz ovog proizilazi pitanje da li je primjena fiksnih istorijskih odnosa za raspodjelu sredstava sa Jedinstvenog računa i nakon uvođenja PDV-a realna i da li bi odgovarala novonastalim uslovima.

U svakom slučaju, definisanje nove metodologije i novih kriterija raspodjele prihoda sa Jedinstvenog računa između entiteta i pod-entitetskih nivoa vlasti ostaje otvoreno pitanje koje traži hitan odgovor. U ovaj proces je aktivno uključen Projekat upravne odgovornosti (GAP) finansiran od strane USAID-a i SIDA-e. Nepostojanje definisanog koncepta raspodjele za narednu godinu, uz velike strukturne reforme kao što je uvođenje PDV-a, stvaraju neizvjesnost u procesu budžetskog planiranja koji bi u ovo doba godine već trebalo da bude u svojoj završnoj fazi.

Definisanje nove metodologije raspodjele je kompleksno pitanje pri kojem treba imati na umu sljedeće činjenice:

1. Porez na promet predstavlja **najznačajniji pojedinačni prihod** za pod-entitetske vlasti u BiH. Prema podacima GAP-a³, u Federaciji BiH i RS ovaj porez je sačinjavao 21% i 51% ukupnih općinskih prihoda u 2003. godini respektivno, dok je ovaj porez u kantonalnim budžetima sačinjavao 63% ukupnih prihoda. Prema tome, svaka nova metodologija raspodjele će imati značajan uticaj na finansijsku poziciju ovih nivoa vlasti.

2. **Princip raspodjele na pod-entitetske nivoe vlasti prema porijeklu poreza više neće biti moguć.** U principu, entitetske vlasti se nalaze u poziciji da biraju između dvije osnovne opcije:

- Da zadrže istorijske odnose raspodjele, koji, objektivno posmatrano, mogu poslužiti samo kao privremeno rješenje. Ovo je zbog toga što fiksirani odnosi raspodjele ne prate promjene u finansijskim potrebama određenih oblasti (općina ili kantona). Ovakvo stanje stimulise migraciju stanovništva iz „siromašnijih“ u „bogatije“ regije što dovodi do povećanja neujednačenosti u njihovom razvoju.
- Da definišu i primjene druge kriterije raspodjele. Definisanje novih kriterija bi pružilo mogućnost stvaranja direktnije veze između obaveza određenog nivoa vlasti i njegovog finansiranja. Kao kriteriji su predloženi različiti indikatori potreba za finansiranjem, kao što su populacija, broj učenika, površina teritorije itd.

3. U dosadašnjem finansiranju pod-entitetskih nivoa vlasti postoji **izražena vertikalna i horizontalna neujednačenost.**

Pod vertikalnom neujednačenošću podrazumijevamo postojanje neusklađenosti u finansiranju različitih nivoa vlasti između administrativnih jedinica. Na primjer, podaci GAP-a iz istog izvora sugerišu da između dva entiteta postoji značajna neujednačenost u finansiranju općinskog nivoa vlasti⁴.

³ "Policy briefing book", 4-5. 5.2005.g., GAP

⁴ GAP navodi da su općinski prihodi u Federaciji u 2003. godini sačinjavali 11% ukupnog prihoda javnog sektora (isključujući zdravstvene i penzione fondove) ili oko 3% društvenog bruto proizvoda (DBP) Federacije, dok su općinski prihodi u RS sačinjavali 21% javnog sektora ili 8% DBP-a RS-a.

Pod horizontalnom neujednačenošću podrazumijvamo postojanje neusklađenosti u finansiranju jedinica na istom nivou vlasti. Tako na općinskom nivou u BiH imamo velike nejednakosti u javnim prihodima po glavi stanovnika. GAP-ovi podaci bilježe i primjer da se prihodi općina po glavi stanovnika između dvije općine u istom kantonu razlikuju i više od dvadeset puta.

Iz ovoga je lako zaključiti da je sistem ublažavanja horizontalnih nejednakosti u BiH veoma slab. Prema tome, uvođenje nove metodologije raspodjele predstavlja jedinstvenu priliku da se ove nejednakosti umanje što bi bilo od velikog značaja za nerazvijena područja koja se u trenutnom sistemu raspodjele nalaze u „začaranom krugu siromaštva“.

Sa druge strane, nove formule raspodjele se mogu dizajnirati na taj način da se „bogatije“ općine zaštite od smanjenja svojih prihoda u apsolutnim iznosima. Jedan od načina je da se novi odnosi raspodjele uvode postepeno kroz dogovoreni prelazni period, gdje bi prihodi „siromašnih“ općina rasli brže od prihoda „bogatih“ sve dok se ne postignu novi relativni odnosi.

4. Izjednačavanje neujednačenosti u finansiranju iz prethodne tačke pospješuju **izbalansiran ekonomski i socijalni razvoj** zemlje što pruža višestruke prednosti. Neke od tih prednosti su:

- Destimulisanje koncentracije stanovništva u jedan ili više regionalnih centara i njihove opterećenosti.
- Pospješivanje ravnomyernog iskorištenja razvojnih potencijala.
- Unapređenje infrastrukturnih kapaciteta u slabije razvijenim područjima.
- Ubrzanje razvoja kroz sinergijski efekat za zemlju u cjelini. Razvoj nerazvijenih područja ima velike pozitivne efekte i na razvoj razvijenih regija.

5. **Nadležnosti općina nisu iste u svim kantonima.** Ovo bi trebalo imati u vidu pri definisanju nove metodologije raspodjele. Jedno od mogućih rješenja je uvođenje dodatnih kriterija za raspodjelu koji bi bliže usaglasili raspodjelu sredstava sa stvarnim troškovnim opterećenjima općina koja proizilaze iz njihovih obaveza.

6. **Novi sistem bi mogao ravnopravnije raspodijeliti rizik** od podbacivanja indirektnih prihoda na različite nivoe vlasti. Prema trenutnim zakonskim rješenjima, postoji opasnost da bi se, u slučaju ostvarenja slabijih prihoda od indirektnih poreza, razvila tendencija da se teret ovakvog finansijskog šoka prebaci na najniže nivoe vlasti, prije svega općine. Novi transparentniji sistem, sa detaljno definisanim kriterijima raspodjele bi otežao ovaj proces.

Projekcija indirektnih poreza za procjene budžeta 2006. god. u BiH

(piše: Paul Bernd Spahn)

1.1.2006. će biti označen velikim brojem važnih institucionalnih promjena u Bosni i Hercegovini. U svjetlu trenutnih priprema budžeta, doći će do značajnih pomjeranja u prenosu odgovornosti za rashode između nivoa vlasti uključujući kantone. Biće i politikom izazvanih šokova putem povećanja državnog budžeta, formiranja primarnog budžetskog suficita; indirektni porezi će se uplaćivati na Jedinstveni račun; na snagu će stupiti važne porezne reforme.

Zamjena poreza na promet sa PDV-om će imati značajne posljedice za ekonomiju i javne budžete. Odjeljenje za makroekonomsku analizu je već ranije pisalo o ekonomskim i socijalnim efektima PDV-a (vidi OMA bilteni br. 1 i 2), drugim efektima novog poreznog sistema – kao što je utjecaj na međuvladine fiskalne odnose – o čemu se govori u ovom broju (vidi str. "3, 4 i 5").

Nova metodologija za prognozu prihoda

Činjenica da su neki indirektni porezi prešli pod nadležnost Uprave za indirektno oporezivanje u 2005. dok su drugi ostali na entitetskom nivou je uzrokovala strukturalne prekide u vremenskim serijama, što njihovu analizu čini kompleksnijom. Procjena priliva PDV-a zahtijeva novu metodologiju predviđanja jer je osnovica ovog poreza strukturalno drugačija od poreza na promet.

Odjeljenje za makroekonomsku analizu je razvilo novi pristup u predviđanju indirektnih poreza za ostatak 2005. i sljedeću budžetsku godinu, a rezultati su prezentirani u nastavku teksta. Za usvojenu metodologiju potrebno je dati neka objašnjenja.

Indirektni porezi osim PDV-a. Projekcije su u početku bile bazirane samo na makroekonomskim podacima; njihova stopa rasta je bila vezana za BDP ili njegove komponente sa specifičnom elastičnošću za svaku vrstu poreza. Ovo se moralo ispraviti u kontekstu efektivne naplate poreza u 2006. Ispravke su se odnosile na mjesečne prihode naplaćene u entitetima (od januara do juna) i Uprave za indirektno oporezivanje (od januara do avgusta). Prilagođavanja se vrše kontinuirano u skladu sa raspoloživošću novih podataka.

Tri aspekta određuju mjesečna ažuriranja projeciranih poreza:

- (1) trend;
- (2) sezonski utjecaj; i
- (3) institucionalne promjene, a posebno promjene u poreznom zakonu.

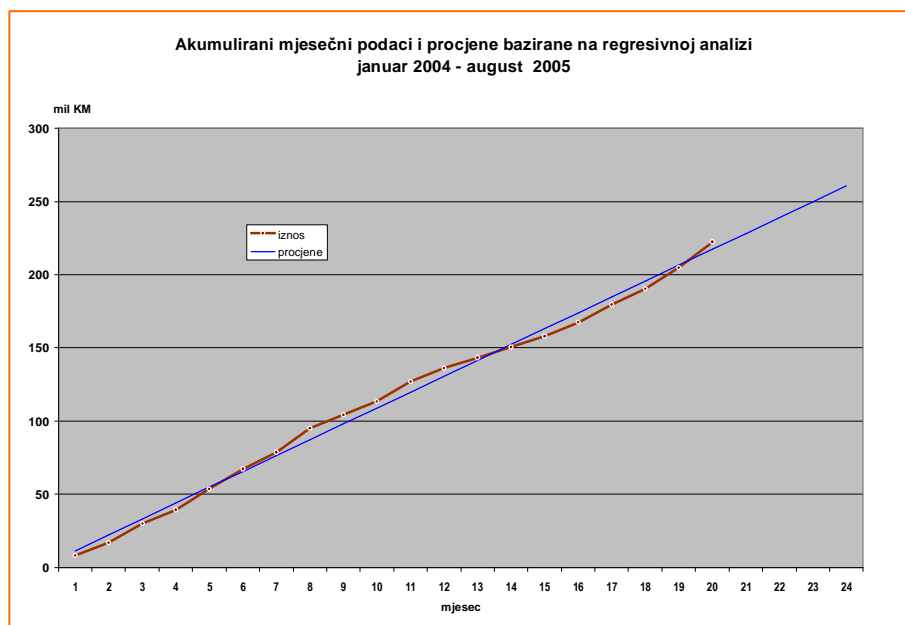
(1) Trend se obično veže za makroekonomske parametre kao što su realna aktivnost i cijene. Podaci iz prošlih i tekućih godina su korišteni kako bi dobili mjesečni trend podataka koji je analiziran pomoću regresivne analize.

Ovo, *inter alia*, omogućava uspostavljanje poreznog elasticiteta i utvrđivanje strukturalnih prekida. Ekstrapolacija regresivne jednadžbe rezultira uspostavljanjem mjere za porezno predviđanje, uz pretpostavku da će strukturalni parametri procijenjeni na osnovu prošlih trendova ostati takvi i ubuduće.

Analiza je izvršena uz korištenje statističkih testova i grafičkih analiza.

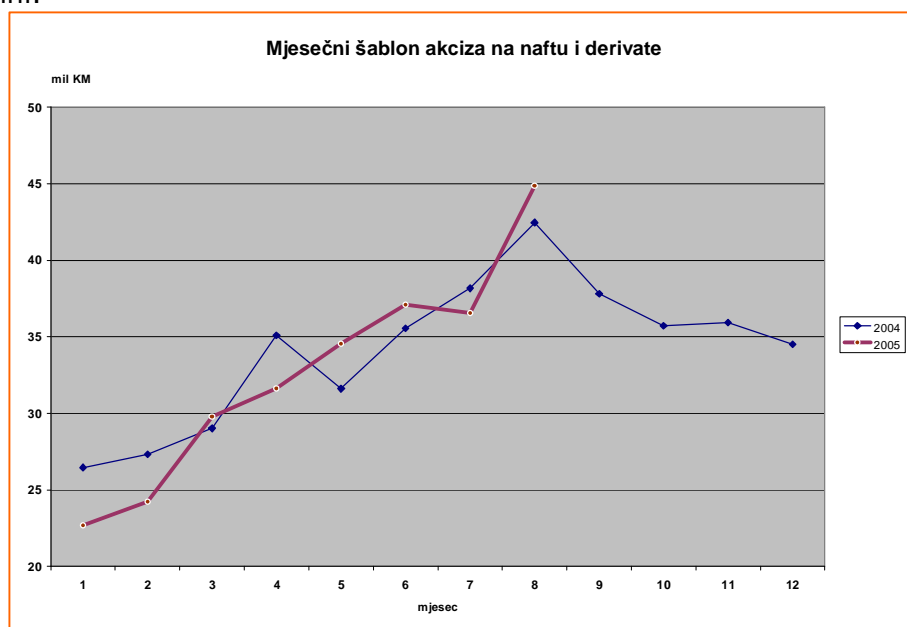
Dat je primjer za porez na promet na domaće akcizne robe u Bosni i Hercegovini.

U nekim slučajevima neophodno je napraviti razliku između cjenovnih i količinskih reakcija poreza, npr. mineralna ulja koja se baziraju na volumenu, a ne vrijednosti.

Grafikon 1. Akumulirani mjesečni podaci i procjene januar 2004 – august 2005

(2) Prilagođavanja koja uključuju mjesečne podatke o efektivnoj naplati poreza zahtijevaju analizu sezonskih šablona. Grafikon mjesečne naplate poreza za različite godine otkriva postojanje sezonskog šablona, a njihova korelacija se može statistički provjeriti. Dat je primjer za porez na promet nafte i naftnih derivata u Bosni i Hercegovini.

Grafikon 2. Mjesečni šablon akciza na naftu i derivate

Gdje postoji ovakav šablon (što je uglavnom vrijedi i za većinu poreza sa Jedinstvenog računa), moguće je izvršiti ekstrapolaciju za ostale mjesece u godini, a na osnovu postojećih mjesečnih podataka za istu godinu uzevši u obzir komponentu trenda. Korisno je pogledati oba metoda: ekstrapolaciju trenda za tekuću godinu i kompletiranje mjesečnih podataka pretpostavljajući konstantan mjesečni šablon. Ukoliko postoji značajnije neslaganje između projekcija onda je potrebno izvršiti detaljniju analizu.

(3) Institucionalni prekidi i specifični faktori kompliciraju predviđanje poreza, ali i za to postoje metode. Npr. sadašnja porezna predviđanja morala su uključiti prenos nadležnosti sa poreznih uprava entiteta na Upravu za indirektno oporezivanje, a što zahtjeva odgovarajuće ispravke za prijenos zaostalog poreza. Na carinske dadžbine utječu posebni uslovi kao što su formiranje slobodnih zona i ujednačavanje tarifa. Na neke poreze će utjecati promjene zakona u vezi sa poreznom osnovicom i stopama. To je bilo neophodno kod poreza na duhanske prerađevine, npr. gdje je stopa poreza značajno povećana početkom ove godine.

Projekcija PDV-a. Kao što je već rečeno projekcija PDV-a zahtjeva sasvim novi način jer ekstrapolacija postojećih poreza ne dolazi u obzir. Usvojena metodologija za cilj ima definisanje potencijalne porezne osnovice PDV-a na osnovu strukturalnih makro podataka preuzetih iz makroekonomskog okvira Jedinice za ekonomsko planiranje i politiku (EPPU). Glavni elementi su sljedeći:

- PDV se u osnovi ubire na privatnu potrošnju tako da je logično za početnu osnovu uzeti ovaj agregat iz Nacionalnih računa. Međutim, privatna potrošnja obračunata za BDP uključuje komponente koje nisu oporezovane kao što su potrošnja u naturi, kamata na potrošački kredit ili pretpostavljeni iznos rente za izdavanje. Privatna potrošnja po tržišnim cijenama uključuje indirektno poreze (uključujući i procjenu PDV-a) minus vladine subvencije, što se mora oduzeti da bi se dobila neto porezna osnovica potrošnje. PDV se obračunava na poreznu osnovicu koja uključuje carinu i akcizu, a što se mora ponovo uključiti kako bi definisali odgovarajuću osnovicu..
- Zakon o PDV-u izuzima određeni broj stavki potrošnje koje se moraju procijeniti i odbiti od osnovice. Ovo uključuje, *inter alia*, poštanske usluge, finansijske usluge, obrazovanje, zdravstvene i socijalne usluge. One su procijenjene sa proizvodne strane Nacionalnih računa. Poslije ovih ispravki dolazimo do oporezive osnovice potrošnje. Međutim, od poreza izuzeti sektori ne formiraju dio PDV-e sistema što implicira da ne mogu tražiti PDV-e na svoje inpute. Sukladno tome će se povećati efektivna osnovica PDV-a. Kako se nije moglo izvršiti istraživanje strukture od poreza izuzetih sektora, ispravke u procentualnom obliku predstavljaju čistu pretpostavku.
- Iako se PDV-e odnosi na privatnu potrošnju, obračunava se i na druge agregatne stavke rashoda. Ovo vrijedi za ulaganja od poreza izuzetih agenata, većinom u sektoru izgradnje stambenih objekata, kao i za neke vladine nabavke roba i usluga te javne investicije. Ove komponente se mogu procijeniti putem Nacionalnih računa sa nekim ispravkama u skladu sa međunarodnim iskustvom. Uključivanje ovih stvari će definirati potencijalnu osnovicu PDV-a.
- Računanje prihoda za potencijalnu osnovicu poreza bi preuveličalo naplatu PDV-a jer u obzir ne uzima porezne utaje, poreznu evaziju i probleme administriranja. Ove faktore je jako teško procijeniti, i posebno za novi porezni režim, i predmet su ocjene. Predstavljaju ozbiljne rizike za pad prihoda te ih treba uzeti u obzir kako bi se spriječile nerealne procjene budžeta. Zbog toga su uključene stavke za gubitke zbog zakonskog izuzeća malih trgovaca, prometa dobara unutar slobodnih zona, te poreznih prevara, npr. putem falsifikovane dokumentacije. S druge strane, očekuje se da neki dijelovi sive ekonomije budu obuhvaćeni PDV-om, a posebno dio koji se odnosi na uvoze.
- Konačno, efektivnost porezne uprave će se odraziti na naplatu prihoda. Na osnovu međunarodnog iskustva u sličnim zemljama, model kalkulacije koristi početnu stopu od 72%. Ona se treba prilagoditi u skladu sa iskustvom.

Procjene prihoda

Projekcije indirektnih poreza za 2005. i 2006. su detaljno prikazani u sljedećoj tabeli:

Bosna i Hercegovina: Indirektni porezi			
	2005	2006	2006
	u milionima KM		Godišnje stope rasta
Jedinstveni račun			
PDV	0,0	1.864,3	n.a.
Carine	580,5	550,5	-5,2%
Akcize **)	799,6	837,4	4,7%
Duhan	292,7	319,0	9,0%
Nafta i naftni derivati	403,1	407,1	1,0%
Alkohol, uklj. pivo	56,8	60,9	7,2%
Kafa	29,5	31,6	7,2%
Ostatak	17,5	18,7	7,0%
Porez na promet na	535,9	70,1	-86,9%
Uvozne akcizne proizvode	411,5	51,4	-87,5%
Izvozne akcizne proizvode	124,4	18,7	-85,0%
Putarina	164,7	180,3	9,5%
UKUPNO	2.080,7	3.502,6	68,3%
Vlada FBiH			
Porez na promet po općoj stopi	n.a.***	n.a.***	
<i>Porez na promet proizvoda</i>	536,6	67,1	
<i>Porez na promet proizvoda (niža stopa)</i>	n.a.***	n.a.***	
<i>Porez na promet usluga (niža stopa)</i>	252,0	31,5	
Porez na promet po nižoj stopi, ukupno	n.a.***	n.a.***	
Preneseno	n.a.***	0,0	
UKUPNO *)	788,6	98,6	-87,5%
Vlada RS			
Porez na promet po općoj stopi	77,7	9,7	
<i>Porez na promet proizvoda (niža stopa)</i>	168,6	21,1	
<i>Porez na promet usluga (niža stopa)</i>	138,7	17,3	
Porez na promet po nižoj stopi, ukupno	307,3	38,4	
Preneseno	23,9	0,0	
UKUPNO	408,9	48,1	-88,2%
Brčko Distrikt			
Porez na promet proizvoda	21,9	2,7	
Porez na promet usluga	8,1	1,0	
Preneseno	1,6	0,0	
UKUPNO	31,6	3,8	-88,1%
Opća vlada	3.309,8	3.653,1	10,4%

*) Bez prenesenog

**) Uključujući entitetsku naplatu

***) nije raspoloživo

Ukupna godišnja stopa povećanja Jedinog računa nema mnogo smisla zbog strukturalnog prekida, jer su u 2006. indirektni porezi dijelom naplaćivani od entiteta i Distrikta. Mogu se tumačiti prema kategoriji. Akcize koje naplaćuje Uprava za indirektno oporezivanje će porasti za 4.7 % u 2006., a carinske dadžbine će se smanjiti (-5.2%).

PDV-e je prikazan samo u apsolutnim iznosima. Uzevši u obzir različite faktore očekuje se da stvarna osnovica PDV-a bude oko 12.500 miliona KM, što će uz stopu od 17% donijeti godišnji prihod od 2.100 miliona KM u srednjem roku. Ovo predstavlja stopu povećanja od 13.6 % u odnosu na projekirani porez na promet, tako da porezna reforma neće biti prihodovno neutralna kada dostigne svoj puni potencijal. Međutim, postoje posebni faktori koji će se odraziti na prihode od PDV-a u 2006., a pogotovo zaostatak u naplati poreza, što će umanjiti naplatu prihoda. Ovo objašnjava zašto je konačna procjena data na samo 1.864 miliona KM. Zajedno sa prenesenim porezom na promet na nivou entiteta i Brčkog, opći porezi na potrošnju će donijeti 2.085 miliona KM.

Mjesečni konsolidirani izvještaji za period januar - septembar 2005. godine

Pripremila: Aleksandra Regoje, pomoćnik za istraživački rad

	u mil KM												kv1	kv2	kv3	kv4	ukupno
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII					
Tekući Prihodi	168,8	174,2	220,9	213,5	242,3	364,0	269,5	281,0	258,6				563,9	819,9	809,1		2192,9
<i>Porezni prihodi</i>	159,7	158,3	200,0	201,3	224,3	226,9	221,7	261,0	236,9				518,0	652,5	719,6		1890,1
<i>Indirektni porezi</i>	142,0	139,3	171,3	187,8	208,3	211,6	206,8	246,7	222,2				452,6	607,7	675,7		1736,1
Carine	31,8	36,1	45,8	48,1	52,7	53,7	49,7	55,9	59,4				113,7	154,5	165,0		433,2
Porez na promet	45,9	44,6	56,6	61,7	70,4	69,4	72,1	84,5	73,2				147,2	201,5	229,8		578,4
Akcize	54,8	49,0	56,4	64,5	70,6	72,1	69,3	87,3	73,8				160,2	207,2	230,3		597,8
Putarina	9,3	9,3	12,1	13,1	14,2	15,5	15,4	18,7	15,3				30,7	42,8	49,3		122,8
<i>Direktni porezi</i>	17,6	19,0	28,7	13,5	15,9	15,3	14,9	14,4	14,6				65,4	44,7	43,9		154,0
<i>Neporezni prihodi</i>	9,0	15,9	20,9	12,2	18,0	137,1	33,1	19,9	21,7				45,8	167,2	74,7		287,7
<i>Donacije/grantovi</i>	0,1				0,1	0,1	14,7	0,1					0,1	0,2	14,8		15,1
Tekući Rashodi	125,2	198,2	218,9	219,1	233,4	292,0	198,4	237,7	228,3				542,2	744,6	664,4		1951,2
<i>Tekući izdaci</i>	30,9	54,8	71,7	64,0	62,2	94,9	41,1	59,3	60,8				157,4	221,1	161,2		539,7
<i>Plaće i naknade</i>	25,2	45,6	62,4	53,9	53,4	85,2	32,6	52,1	52,6				133,1	192,5	137,2		462,9
Naknade	1,7	10,9	13,1	13,2	13,2	29,3	2,9	14,4	14,5				25,7	55,8	31,8		113,3
Izdaci za materijal i usluge	5,8	9,2	9,3	10,1	8,8	9,7	8,5	7,3	8,2				24,3	28,6	24,0		76,9
<i>Grantovi/Socijalni transferi/Subvencije</i>	32,8	60,4	60,1	62,2	60,0	103,2	66,1	60,7	65,9				153,3	225,4	192,7		571,4
Transferi domaćinstvima	8,8	37,8	35,7	38,9	36,5	78,3	39,5	37,4	41,8				82,4	153,7	118,7		354,8
Transferi organizacijama/institucijama	19,8	15,5	19,0	14,1	16,8	16,1	14,4	13,1	14,3				54,2	46,9			
Subvencije	4,2	7,1	5,4	9,3	6,7	8,7	12,2	10,2	9,8				16,7	24,8	32,2		73,7
od kojih: Javna preduzeća																	
Plaćanje kamate	0,4	3,0	2,0	1,4	5,1	4,4	0,4	4,3	2,2				5,3	10,9	6,9		23,1
Ostali izdaci/potrošnja/transfери	5,5	9,2	10,6	9,6	8,0	6,7	10,3	8,5	9,8				25,3	24,3	28,6		78,2
<i>Transferi sa jedinstvenog računa UIO</i>	44,2	45,1	60,9	64,3	62,5	69,0	66,8	81,4	72,2				150,2	195,8	220,4		566,5
Budžet BiH	18,6	19,6	23,5	20,6	20,6	21,5	20,6	22,5	21,5				61,7	62,6	64,6		188,9
FBiH / kantoni, Direkcija za ceste	16,8	15,4	25,0	27,9	27,4	32,8	32,0	37,9	33,6				57,1	88,1	103,5		248,7
RS / gradovi, opštine, JP "Putevi RS"	5,8	6,1	7,4	10,2	8,3	8,2	7,8	13,0	10,2				19,3	26,6	31,0		77,0
Brčko Distrikt	3,1	4,0	5,1	5,7	6,2	6,5	6,3	7,7	6,8				12,2	18,4	20,8		51,4
<i>Amortizacija duga</i>																	
od čega: vanjski dug (sa JR UIO)	10,5	24,8	12,7	16,3	34,7	12,4	12,7	22,4	16,4				47,9	63,4	51,4		162,7
<i>Transferi višim nivoima vlasti</i>																	
<i>Transferi općinama</i>	0,9	0,9	0,9	1,3	0,9	1,5	0,9	1,1	1,1				2,7	3,7	3,2		
Vladina štednja (1 - 2)	43,6	-24,0	2,0	-5,6	8,9	72,1	71,2	43,3	30,2				21,6	75,3	144,7		241,7
<i>Kapitalni izdaci</i>	1,6	3,5	1,9	1,7	2,4	33,3	15,3	3,3	1,9				6,9	37,4	20,5		64,8
Vladin suficit/deficit (3-4)	42,1	-27,5	0,1	-7,4	6,5	38,8	55,9	40,0	28,3				14,7	37,9	124,3		176,9

Tabela 1. Mjesečni konsolidirani izvještaji januar – septembar 2005. godine

Napomene uz izvještaj:

1. Konsolidirani izvještaj uključuje:

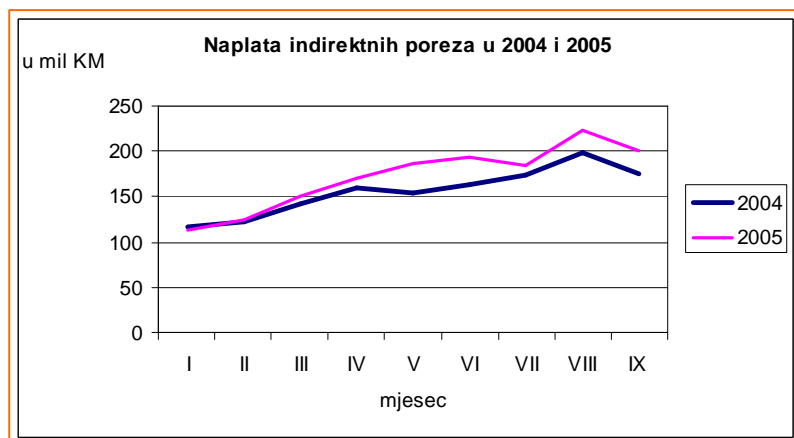
- prihode od indirektnih poreza koje prikuplja Uprava za indirektno oporezivanje na Jedinštveni račun,
- transfere sa Jedinštvenog računa UIO za servisiranje vanjskog duga,
- transfere sa Jedinštvenog računa UIO za finansiranje Brčko Distrikta, kantona, općina i Direkcija za puteve,
- prihode budžeta Bosne i Hercegovine sa Jedinštvenog računa UIO,
- prihode i rashode budžeta Federacije BiH,
- prihode i rashode budžeta Republike Srpske.

2. Podaci o prihodima i rashodima Federacije BiH i Republike Srpske nisu u potpunosti usklađeni zbog primjene različitih računovodstvenih metoda.

3. Nakon što budu dostupni mjesečni podaci o vlastitim prihodima i rashodima budžeta BiH Odjeljenje će objaviti korigovani izvještaj za isti period.

Jedinštveni račun UIO

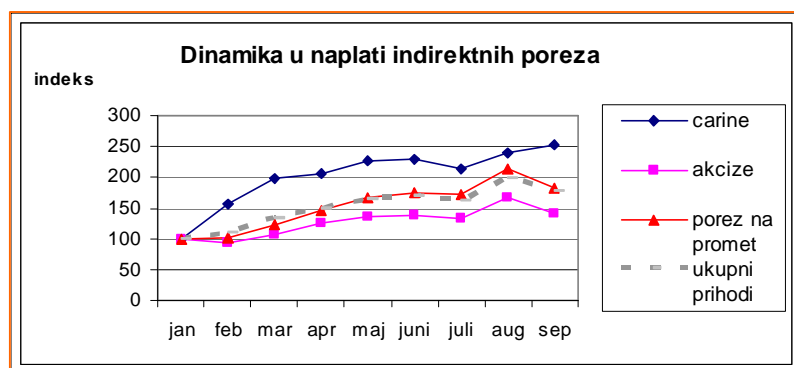
Uprava za indirektno oporezivanje (UIO) je u tri kvartala 2005.g. prikupila više od 80% planiranih prihoda. U septembru 2005.g. zabilježen je mali pad u naplati prihoda od indirektnih poreza u poređenju sa mjesecom augustom kada je prikupljen rekordni iznos indirektnih poreza, posmatrajući od 1. januara 2005.g. kada je uspostavljen Jedinštveni račun UIO. Ovakav trend ne treba da zabrinjava.

Naplata prihoda od indirektnih poreza koje prikuplja UIO je podložna cikličnim ili sezonalnim promjenama u kretanju robne razmjene sa inostranstvom.

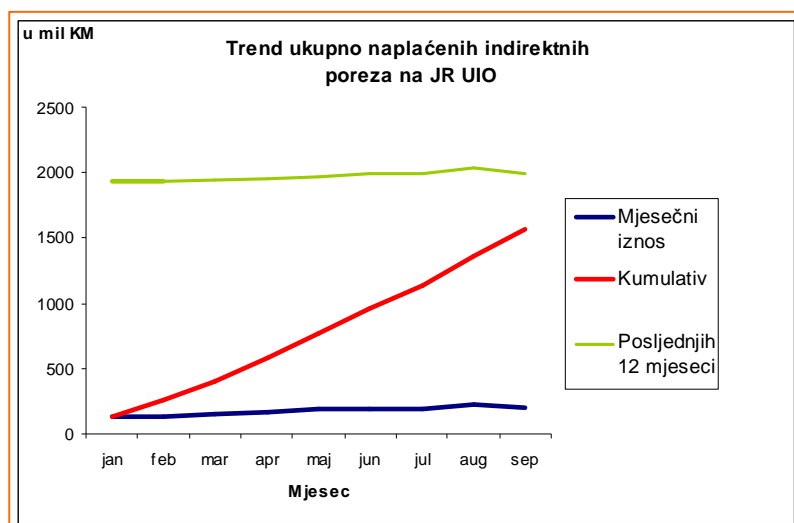
Kako se vidi na grafikonu 3. sličan trend u naplati imali smo i prošle godine u mjesecu augustu kada je naplaćen najveći iznos prihoda u cijeloj 2004.g.

Grafikon 3. Naplata indirektnih poreza u 2004 i 2005 godini

Što se tiče naplate glavnih grupa indirektnih poreza porast u septembru bilježi naplata carina i carinskih dažbina. Kretanje naplate najvažnijih grupa prihoda, te ukupnih indirektnih poreza koje prikuplja UIO dani su u grafikonima 4 i 5.

Grafikon 4. Dinamika u naplati indirektnih poreza

Grafikon 5. Trend ukupno naplaćenih indirektnih poreza na JR UIO

Od 1.1.2005.g. Uprava za indirektno oporezivanje je jedina institucija u BiH nadležna za prikupljanje indirektnih poreza: carina i carinskih dažbina, akciza, poreza na promet akciznih proizvoda i putarine.

Prema dinamičkom planu naplate predviđa se da će UIO u 2005.g. prikupiti blizu 2 mlrd KM na Jedinostveni račun od indirektnih poreza u njenoj nadležnosti.

Iz rada Odjeljenja

4. oktobar 2005.g.

Na skupu diplomata iz desetak Ambasada članica Evropske Unije u BiH mr.sc. Dinka Antić je održala predavanje o uvođenju PDV-a u svjetlu implementacije fiskalne reforme u sferi indirektnih poreza, sa posebnim osvrtom na odredbe Zakona o PDV-u koje su relevantne za inostrane kompanije. Skup je održan na inicijativu Ambasade Velike Britanije koja do kraja 2005.g. predsjedava Evropskom unijom.

25. oktobar 2005.g.

U prostorijama Regionalnog centra UIO u Sarajevu završena je serija od 12 predavanja prof. dr Paula Bernda Spahna na temu "Globalno ekonomsko okruženje".

Slika 1. Grupa polaznika na završnom predavanju

Kurs je baziran na programu magistarskih studija koje organizuju Duke Univerzitet (SAD) i Goethe Poslovna škola iz Frankfurta, a obrađene su teme o makroekonomiji, globalnoj ekonomiji, nacionalnom dohotku, makroekonomskoj politici, cijenama, inflaciji, zaposlenosti, investicijama, kapitalu i njegovom međunarodnom toku, kamatnim stopama, finansijskim sredstvima, ponudi novca i monetarnoj politici, deviznim kursovima i međunarodnom finansijskom sistemu.

Prof. dr. Spahn je profesor Univerziteta u Frankfurtu, ekspert MMF-a i svjetski priznati stručnjak u oblasti makroekonomije i fiskalne politike. Prof. Spahn je angažovan od strane UO UIO na uspostavi Odjeljenja za makroekonomsku analizu i Fiskalnog vijeća BiH.